

waaraan in
ap moest be-
len voor het
- de politieke
positieve ver-

ndruk op de
als uitgangs-
alist genoeg
ets bereiken,
disceren voor
die alleen op
ldongen feit
de grondwet
indringende
is Groen die

reegt zich in
theoretisch
de gehoor-
Gods. Maar
ontkerstend
moegen mee
weg van po-
herkerstenen
agkskaat te
REMMER.

Nijkerk. 1945.
lijk den wil
n. De weten-
wordt, in zijn
ch onmisbaar
op te sporen.

JK LEVEN

ze zélf
en prijs be-
want de ge-
t van alle
vrijmakende
accepteeren
buiten af
or hen zélf
behoeft niet
lering wordt
door de
vergadering
stituut, dat
ze nóg sla-
aten zitten",
et ver-
uk? Dan
lang van af

neel be-
wäre kerk
één juk
kelijke
us. Een
l", maar de
it ze moeten
r een eigen
brengt onder
is is, die
aken en
den onder-
laat be-
onder dät
de kerk
dan wel
et er allicht
geen arme
DIT PUNT,
s juist voor
ze wat ze
hun eigen

n niet meer
van. In art.
de klassieke
gediend als
kerkbe-
d.w.z. over-
rofetie door
„coram
s, als brave,
„christelijk“
en kinderen
maar mij
root woord,
d tot baäl;
staan ze te
en voor het
de staats-
begunstigde
ze zeggen:
van een ons
en afwijkt),
de recht en
ompareeren

voor-het-aangezicht (coram) Baäl. Ik voor mij geloof, dat de belijdenissen met dat „niet coram Baäl“ (niet voor Baäls aangezicht) zinspelen op het eerste gebod. Dat eerste gebod beteekent, meen ik, goed geëxegeseerd: geen andere goden hebben „nevens“ Mij. In den Reformatietijd (en daarna, ook thans) achten velen dit de goede vertaling (geen andere goden „beyond“ Jahwe). Maar er speelt, van den reformatietijd af aan, en van daarvoor, ook een andere vertaling een betekenisvolle rol: geen andere goden voor Mij aangezicht; coram Me, coram Jahwe, voor Zijn aangezicht (officieel te ontmoeten in de bij de wet aangewezen plaatsen van den eeredienst). Dan hebben die „7000“ geweigerd: ik verschijn niet voor het eeredienstcentrum van Baäl (Jerobeam-Achab-Izebel, etc.) Maar houd vast aan het eeredienstcentrum van den God der vaderen, sprekende door Mozes, Jahwe, den HEERE.

Dan is daar dus een vals adres gesteld tegenover het ware adres.

Het valsche adres werd opgelegd, en met dwang door de staatsmacht (waarvoor betaalde valsche profeten, en zich verkoope priesters zich als een kerkhiërarchie inzetten, tot den prijs ook van vervolging der geloovigen toe).

Maar het ware adres werd erkend door degenen, die zich hielden aan de wet van Mozes: daarboven stond, dat Jahwe ze allemaal had vrijgemaakt, ja zeker: vrijgemaakt, van het diensthuis, het „juk“ van Egypte, en dat Hij ze nu had gebracht onder ZIJN EIGEN juk: leert van Mij, zei Hij toen, want Ik ben nederig, dat wil zeggen: ik sta vlak naast u, Deut. 30, vgl. Rom. 10) en Ik ben zachtmoedig, en: Mijn juk is zacht, Ik heb geen drijvers geweldige roede, zooals Farao, Achab, de valsche hiërarchie; en MIJN last is licht, die sluit zich aan bij den bouw van uw lijf en van uw ziel, die Ik hersteld heb.

Vandaar dan ook, dat in art. 28 en ook in art. 29 dat „juk“ van Christus als het EENIGE TOEGESTANE terugkeert. Artikel 28 zegt, dat de geloovigen schuldig zijn zich bij de ware Kerk te voegen (de ware vergadering dus). Hoe? Of waarin en waardoor? Door te onderhouden de eenigheid der kerk. Op wat manier? Door altijd te blijven bij het bestaande gefixeerde instituut? Of bij de meerderheid? Door bij voorbaat dat met zichzelf af te spreken? Neen — door zich te onderwerpen aan haar onderwijzing (ook die aangaande de kerk, haar vrijheid, haar rechten) en aan haar (met de onderwijzing kloppende) tucht, daarin den hals buigende onder het juk van Jezus Christus. Zóó formeert men zelf (in 't ambt der geloovigen) de ware Kerk. En dan staat daar tegenover van de valsche kerk, dat zij zich aan het juk van Christus niet wil onderwerpen. En conform deze door en door verkeerde houding vervolgt zij (al of niet met inschakeling van de staatsmacht) degenen, die zich aan de Schrift houden; die ook zelf met velelei boosheden behept zijn, maar die juist op die punten, waarin zij gehoorzaam probeeren te zijn door haar zóó vervolgd worden, dat zij op die punten, waarin zij zondigen door haar met de remedie der schriftuurlijke tucht niet eens meer worden behandeld ter genezing.

Wij zouden, zonder veel moeite, uit onderscheiden andere officiële confessionele geschriften overeenkomstige uitspraken kunnen aanvoeren. We nemen die moeite niet. Het lijkt ons niet nodig. Want artikel 32 van onze eigen belijdenis zegt nu, dat de regeerders der kerk (zij, die op een of andere manier besturen) zich in het regeeren (het lasten, zeg maar: een „juk“ opleggen) moeten wachten, af te wijken van Christus' ordinanties voor de kerk-regeering; maar die regeerders — hoe ze ook heeten, kerkeraad of superintendent, (zie een vorig artikel), kerkeraad met of zonder synodale besluiten of oekasen voor zich op tafel —, die regeerders, nog eens, moeten het juk van Christus, dat zachte, dat gezegende, dat ook de overtreders helpende juk van Christus opleggen, en mogen alleen dat juk opleggen. Want niet zij hebben iets op te leggen, doch Christus moet het doen door hen. Leert van Mij, want ik ben nederig, d.w.z. laag bij den grond, vlak naast u, en niet heel hoog op een verheven stoel. Vlak bij den grond — wat beteekent dat anders, tenminste vandaag, dan dat ik een dominee, een ouderling, een diaken vlak bij me heb, en dat die man fungeert als de hand, waarmee Christus zijn juk oplegt? Welnu — als dan in art. 32 eerst de regeerders hun tank krijgen toegewezen, dan krijgen daarna de geloovige belijders hun beurt: daarom, zoo wordt er vervolgd, daarom verwerpen wij alle menselijke vonden en alle wetten, die men zou willen invoeren om God te dienen en door deze de conscientie te binden. Wij verwerpen dus alle juk, dat niet Christus' juk is. Dat doen we — doodeenvoudig. Al zijn die regeerders ook onze beste vriendjes, of — al zijn ze ook op bepaalde punten beter, wijzer, voorzichtiger dan wij. Wij verwerpen alle juk, dat niet van Christus is, waarmee men ons wil binden in de conscientie en wil dwingen. „In wat manier het ook zij.“

Dat staat allemaal niet in een vrijgemaakt kerkbodem, maar in de belijdenis van Ridderbos, Berkouwer, Nauta.

En het beteekent: de geloovigen moeten niet (als de duizenden in de Herv. Kerk en de tienduizenden, want zoo tellen wij ondanks de numerieke relaties, de tien-

duizenden in de synodocratische kerk) loopen moppen op hun regeerders, en zeggen: die hebben 't gedaan. Dat is gemakkelijk genoeg. Neen — ze moeten die regeerders laten voor wat zij zijn. De geloovigen zelf hebben beloofd en beleden, dat ze zullen en moeten verwerpen alle juk dat niet van Christus is. Met andere woorden: als zij die beloofde verwerpsdaad niet doen, dan accepteeren zij dat valsche juk. En toch waren ze vrijgemaakt van alle valsche juk (van het staatsjuk), want de kerk is niet meer onder Achab, en Elia hoeft niet meer in de kerk „onder te duiken“, net zoo min als David voor Saul. En vooral van het hiërarchische juk. Want de kerk is door Christus, en niet door een paar galileesche visschers, of een driftigen Luther, of een koppigen Calvijn, of een dit en dat mankeerende De Cock of Kuyper, vrijgemaakt van de hiërarchie.

Dat beteekent dus: elk doleerend maar „blijvend“ mannetje, dat zich en de medegeloovigen laat liggen „onder het juk“ (niet van Christus), maakt zijn kerk valsche kerk. Hij zegt: ik blijf — punt. De belijdenis zegt: jij loopt weg. Want je houdt je niet aan den beleden regel: afwerping van het valsche juk.

De geloovigen onder „het“ juk maken zich zelf leden der valsche kerk. Al blijven ze tot hun dood toe de lieve menschjes die ze waren.

K. S.

Vervolgartikelen

Terwille van de afwijking die de Pinkstermaandag brengt zoowel in redactioneel als in uitgeversbedrijf wordt deze week de gewone vervolgstof voor een deel opgeschoven tot een volgend nummer.

K. S.

Samenspreking

Woensdag 24 Mei 1950 hebben de Deputaten voor contact tussen de Chr. Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken, resp. benoemd door de generale synode van de Chr. Geref. Kerken, in 1947 te Utrecht gehouden; en die der Geref. Kerken, in 1948 te Amersfoort gehouden, elkaar in Amersfoort ontmoet.

De samenkomst werd gepreseed door Prof. L. H. v. d. Meiden. In deze vergadering, die van 10—16 uur duurde, hebben genoemde Deputaten tal van zaken, die in beide kerkengroepen in verband met een eventuele vereniging de aandacht spannen, openhartig en broederlijk besproken, wat tot beter verstaan van elkanders gedachten leidde. Besloten werd de samenspreking later voort te zetten.

Bladen, die deze mededeling overnemen, worden verzocht in dit ter vergadering vastgestelde communiqué geen verkorting of wijziging aan te brengen.

Theologische Hoogeschooldag;

EERSTE BERICHT.

Zoo de Heere wil, is de datum voor den Bidstond Dinsdagavond 26 September, en die van den Hoogeschooldag zelf Woensdag 27 September. Er waren eenige verzoeken, een vroegeren datum te zoeken, maar de bezwaren waren te veel.

Sprekers worden in nadere berichten wel genoemd. Dringend verzoek: zoo spoedig mogelijk organiseren en berichten zenden aan den pedel der Hoogeschool: den heer J. Bos, Broederweg 15, Kampen. Straatnaam niet vergeten op het adres. Voorts: aan de „busbazen“ den datum secuur opgeven. Verleden jaar kwamen enkele bussen één dag te laat.

K. S.

Hereniging of kerkverlating

De pers en de radio en meer van die zaken, kunnen zeer gevaarlijk zijn. Al leeft men nog niet bij de onwaarheid: „wat gedrukt staat, is waar“, toch kun een min of meer geregeld lezen van berichten, die op een bepaalde wijze „gekleurd“ zijn, suggestief een funesten invloed uitoefenen. Wij moeten daarvoor op onze hoede zijn.

Zouden wij persberichten, bv. uit „Trouw“, enz. moeten gelooven, dan zou er hier en daar (tot nog toe moeten wij m.i. den Heere dankbaar zijn, dat deze geen grootere afmetingen aanneemt!) kerkelijke „hereeniging“ zijn.....

Om maar direct met de deur in huis te vallen: ik geloof en ik zie daar niets van!

Wat ik hier en daar wel zie, is kerkverlating!

Wij moeten er m.i. weer meer op gaan letten: waar is nu in deze landen de Kerk des Heeren? Is die maar overal, waar het een zekere groep broeders en zusters gelieft te zeggen: wij zijn de kerk?? Dat zeggen immers zooveel groepen van menschen! En de één vergadert maar tegen den ander in! De één zegt maar steeds: hier moet ge zijn! En de ander: neen, maar hier moet ge zijn!

Wij worden weer „erkend“ als kerk door de synodocratische gemeenschap. Ik zet het woordke „erkend“ maar tusschen aanhalingsteekens, want de daden zijn in strijd met de verklaring. Mag ik een KERK kapot maken? Mag ik in het lichaam van een kerk zitten wroeten, zooals heden ten dage door de syno-

docraten bij ons geschiedt en waar zelfs iemand als Ds Veilenga zijn afkeuring over uitspreekt? Of zouden deze nieuwe Haagse richtlijnen soms een nieuw gevormde kerk-stijl moeten voorstellen? Die eerlang ook toegepast zal worden b.v. tegenover de Hervormde Kerk? Ik vermoed, dat de gerechtvaardigde klacht over meer dan unfair optreden dan niet van de lucht zou zijn!

Als ik erken: dat instituut is een kerk, dan zeg ik toch eveneens: daar worden in Christus' Naam geloovigen vergaderd! Dan zie ik aan den ingang van een gebouw van zulk een gemeenschap den Christus staan, de armen uitnodigend uiteengespreid, zooals we vaak zien voor Roomsche kerkgebouwen, in steen, en zeggende: „Komt allen tot Mij; want hier ben Ik zelf aanwezig“. En dan heb ik niet het recht, ook maar tot iemand, die daar binnen wil gaan, die aan die roepstem van Christus gevolg wil geven, te zeggen: „Man, ga daar niet heen; maar ga met mij mee; ik weet een beter plekje!“

En dát gebeurt nú; dát is nu aan de orde van den dag!

Men kan nu de „condities“ vernemen van een officiële commissie, en van kerkeraden, waarop men vrijheid krijgt, om a.s. Zondag het kerkgebouw, waar Christus voor staat, uitnodigend om binnen te treden, voorbij te loopen en binnen te gaan in een ander gebouw, waar het..... nog beter moet zijn!?

O, o, die pluriformiteitsgedachte! Hoe meer men erover nadenkt, en hoe meer men die nu eens concreet, in de praktijk van elken dag, van dezen dag, toe wil passen, hoe meer men absoluut vastloopt en alle kerkbesef ten eenenmale kwijtraakt!

Ik zou, dit alles aanziende, weer willen vragen: is Christus soms gedeeld? Kan ik, met Christus aan mijn zijde, gaan bestrijden een gemeenschap, waarvan ik eveneens „erken“: die heeft óók Christus aan haar zijde?

Het wordt in dezen strijd weer brood- en broodnoodig, dat wij ons in vollen ernst gaan afvragen: „waar vergadert Christus VANDAAG Zijn geloovigen?“

„Hereniging“ zou alleen zijn, als menschen van „ons“ overgaan naar de synodocratische gemeenschap. Maar waarom dan toch? Is het dan géén hereeniging, als menschen vanuit die synodocratische gemeenschap overkomen naar óns?? Waarom niet? Wordt de wet-tige vergadering soms beheerscht door..... het grootste getal? Moeten wij „terug“ naar de synodocratische gemeenschap, omdat die ruim 600.000 zielen telt, en wij ruim 90.000? En niet..... zij naar ons? Maar waarom dan maar niet direct overgestapt naar de Hervormde Kerk? Die is nóg veel grooter in getal! En die heeft de richtingen al heel aardig gesorteerd, zonder dat het al te veel moeite geeft; ge zoudt daar b.v. allen wel direct U aan kunnen sluiten bij den Gereformeerden Bond!

Ik wilde wel voor veel liefs, dat de oogen van velen onzer nu eens ééns en voor goed opengingen, en dat zij het dóór en dóór vooze van al dit gedoe (want mooier woord mag er zeker niet aan gegeven worden) eens goed doorzagen.

Hier is geen sprake van een kerkelijke „hereeniging“. Hier is alleen maar sprake, onder een meer dan ijdel gebruik van den Naam des Heeren, van kerkverwoesting, van kerk-kapot-making!

Waarom zit men van synodocratische zijde toch zoo aan..... óns te sjoeren en te trekken? Is het verstandig (de heeren daar laten zich zoo vaak voorstaan op hun psychologisch inzicht, en weten vooraanstaande strijders van ons zoo gauw te kwalificeeren als „psychopaat“ of iets dergelijks), ik vraag: is het dan zoo verstandig te gaan morrelen in een vésche wond? Waarom zoo te vuur en te zwaard begonnen met en doorgezet tegen óns? Waarom bv. niet liever de Christelijk Gereformeerden als doelwit gekozen? Immers daarmee zijn de verhoudingen „vriendschappelijk“; en zóó er nog „zeer“ mocht zijn, dan is dat nu toch al meer dan 50 jaar oud. Me dunkt, kansberekeners zouden allicht zeggen: daar staan Uw kansen er niet zoo gek voor! Menschen, laat ons dáár beginnen. Of..... daar is ook nog zooiets als een Gereformeerde Bond in de Hervormde Kerk; ook tegenover dien Bond zijn de verhoudingen „vriendschappelijk“, en..... die Bond „zit“ tegenwoordig toch wel een beetje met die nieuwe Kerkorde en zoo; laat ons dáár eens mee gaan praten; mogelijk bereiken we dáár wel wat.

Maar nee, hoor; niets van dat alles. WIJ moeten kapot gemaakt! En..... wij moeten KAPOT gemaakt!

Want..... „broeders, ons hart gaat nog steeds zoo naar U uit“ en..... „Christus heeft geboden: dat zij allen één zijn!“

Ja, ja, zóó durft men Christus' Naam te misbruiken, om..... ja om?..... op de meest onfaire wijze, die de kerkhistorie misshien wel kent, de kerk van Christus (die ook zij als „kerk“ zeggen te „erkennen“) KAPOT te maken!

Want, en dat ook nog even, men wil ze daar niet ALLEMAAL van ons! Dat zegt men wel niet met zooveel woorden; maar reken maar, als het eens zou gelukken om er van onze 90.000, 80.000 weg te troggen, dat die resterende 10.000 het kwaad zouden hebben. Daar zouden allicht onder zitten prof. Schilder, en prof. Holwerda en ds v. Dijk en van Bruggen en Doornbos en Buwalda en Mulder en noem ze maar verder op. Reken maar, dat die het dan kwaad te ver-

duren zouden krijgen; en dat dan het gezegde: „dat zij toch allen één zijn“, niet veel meer gehoord zou worden. Want dan had men zijn zin! Ik zeg het maar wat er; ik houd er nu eenmaal niet van, er doekjes om te winden. Een ieder moet de schrijvende wond weer maar eens bloot zien liggen. Verschillenden van ons moeten uit een „vromen dommel“, waarin zij zijn gaan dromen van zoetvloeiende woordekens van „verzoening“ en „hereeniging“ weer maar eens opgeschrikt worden!

Dat hebben zij nodig; dat heeft ook..... de KERK nodig!

Want nogmaals: waar is heden ten dage de kerk van onzen Heere Jezus Christus?

Is de Roomsche kerk nog wettige vergaderplaats van Christus' geloovigen? Niet? Mee eens? De Hervormde kerk dan? Misschien?..... Maar waarom staat ge daartegen gereserveerder dan tegenover de Roomsche Kerk? Was de Afscheiding van 1834 en volgende jaren in wezen anders dan de uittocht uit de Roomsche Kerk in 1520 en volgende jaren? En was de haat minder fel? Zou het dus met Christus' bewilliging zijn, als ge zeldet: „nu ja, het is weer al meer dan een eeuw geleden, dat onze vaders fel en afzichtelijk vervolgd werden; die vervolgers zijn dood, onze vaders en moeders ook; we nemen nu weer wederkeerig de hoeden voor elkaar af; kom, laten we ook weer maar eens elkaars kerkgebouwen binnenstappen?“ Wat denkt ge wel, o mensch, dat Christus zóó vergeetachtig en zóó zand-er-over-achtig is, als gij zijt?

Wat is kerkelijke censuur? Dat is toch het middel, dat Christus toegepast wil zien, als een van Zijn lidmaten zich komt te misgaan, om..... hem weer in het rechte spoor van Zijn geboden te krijgen! Maar wat wordt dat nu toch voor figuur, dat ik zou kunnen zeggen, als ik in het ééne kerkelijke instituut gecensureerd wordt: „gegroot, mijne heeren, er zijn nog meer kerken; ik voeg mij wel bij een andere „openbaring van het Lichaam van Christus!“ Dan wordt alle uitoefening van kerkelijke censuur toch volkomen dwaasheid! Een slag in de lucht!

Kom, laat ons toch nuchteren worden; en vandag weer gaan zeggen: hier is de Kerk! En niet daar is de wettige vergaderplaats!

En daarom, alle geloovigen, komt hierheen en voegt U bij onze vergadering. Scheidt U af van die onwettige vergaderingen, al komen daar ook de duizenden samen en geschiedt er daar nog zooveel actie op alle mogelijk terrein; en voegt U bij ons, want hier vergaderen geloovigen naar de normen van de belijdenis der Kerk.

Wie vandaag aan den dag overgaat naar een synodocratische of andere gemeenschap, die „her-eenigt zich niet met een kerk“, maar die VERLAAT DE KERK! Die doet gruwelijk onrecht!

En zóó moeten we ook onze krant lezen: als we daar een kopje zien: „kerkelijke hereeniging te.....“, dan moet het door onze ziel snijden: „broeders, broeders, wat zijt gij begonnen? Gij verlaat de Kerk! Gij laat Christus met Zijn uitgestrekte armen staan en gij zegt: „mij te klein clubje, mij te akelig zaaltje en ik ga llover daar, waar er meer zijn en in een mooi representabel gebouw en bij menschen, die wat meer weten van geven-en-nemen“.

Leiden.

P. JASPERSE.

Passiespel

Ook bij ons heeft het passiespel — dramatische vertooning van Christus' lijden — weer zijn intrede gedaan. Er is geen terugkeer naar de spelen der Middeleeuwen, maar een zekere concurrentie met Oberammergau. Het zal ook wel geld in de laden brengen.

De Groene Amsterdammer geeft — van de hand van A. Koolhaas — een beoordeling. Daaruit knippen we:

Maria sprak haar — bijzonder moele — tekst na de kruisafneming zeer indringend en overgegeven. Een zwak punt van de vertoning was, dat de Jezusfiguur zo weinig krachtig was, dat er niets van uit ging. Alleen zijn twijfel in de hof van Getsemanee leidde tot ontroering. Zoals natuurlijk de kruisdraging, die overigens van de regie weinig steun vond, zodat hier, meer dan ergens anders (en eigenlijk gelukkig) de primitiviteit en de onhandige eenvoud het sterkst en het best konden werken. De bewogenheid van het publiek was hier dan ook zeer groot en zeer reëel.

De Reizigers kweten zich uitstekend van haar taak. Een hand, die men wel dezelfde mag achten die de Reizigers in de Gijsbregt tot een soort dansen bewoog, bewoog ook deze reï aan het niet tot dansen, en voorkwam daarmee, in weerwil van uiterst heilige bedoelingen, niet het gevaar van op een revue met kerstmis te lijken.

Bij zoveel gemengdheid, bij zoveel dualisme kon het niet anders of het publiek verliet met zeer gemengde indrukken het enorme theater.

„Ik vind het met de fanfare mooier“, zei een dorpeling en waarschijnlijk schoot hij in de roos.

Tot zoover Koolhaas.

We gelooven, dat die in de roos schietende dorpeling zijn ondanks bewijst, dat er een in het hart geschoten doopeling is. En als die niet hardop „au“ zegt, en blijft zeggen, wordt die de papa van een in de geboorte steken gebleven doopeling. Zou de roomsche kerk ook maar een spel-van-de-paus willen geven? Of zou de pater, die den tekst voor het spel schreef, den volgenden keer het verdragen, dat men een passiespel geeft van b.v. één zijner verwanten, bisschoppen, „overleden“ in Dachau? Maar hoe dan zijn Heere en God?

K. S.

Dr G. C. Berkouwer en de Roomsche Collega

In ons vorig nummer hoorden we dr G. C. Berkouwer spreken over een R.K. Hoogleeraar, die op een vergadering iets beweerde, dat geen roomsche kerkleer was. „Maar niemand moet denken, dat de andere R.K. geestelijken en de aanwezige R.K. studenten als één man opstonden om te protesteeren“, zegt dr B.

Zullen we binnenkort al de andere leeraren en studenten, die naast dr B. staan, als één man zien opstaan om te protesteeren, als iemand in hun kring iets beweert, dat geen 1944-leer is? De Ros? Waarheid — en — Eenheid? Enzovoort?

Dat wordt dan een op-stand van comme ça!

K. S.

Haat

De Groene Amsterdammer van 27 Mei 1950 citeert uit „Daily Express“ volgend inzicht:

„Een psycholoog van de Londense Universiteit, dr McKellar, heeft een grondig onderzoek ingesteld naar de haatgevoelens van 230 mensen. Daaruit bleek, dat zich vernederd-voelen verreweg de meest-voorkomende oorzaak van haat is. Vermoedelijk haat ge de man, die u belachelijk maakt in de club veel dieper dan de man, die u telkens weer klopt bij het promotie-maken op het kantoor. Ge koestert misschien meer haat tegen de venijnige vrouw als u uitlacht om uw kleren dan tegen de „vamp“ die erop uit is, u uw man af te kapen.

Slechts weinigen verlangen naar de dood van de menschen die zij verafschuwen. Maar daar steekt niets genadigs in. Een gehate persoon is van te groot emotioneel belang voor de hater dan dat deze bevrediging kan vinden in alleen-maar-vernietiging. Een oog-om-oog tand-om-tand verandering van de vijand is de vorm van wraak die het meest wordt begeerd.

Uit het onderzoek is ook nog gebleken, dat men maar zelden de mens haat tegen wie men zijn boosheid kan demonstreren. Als boosheid moet worden onderdrukt, ontstaat de durende haat.“

Een ervaren gids voor een gevaarlijk gebied

R. W. J. Steinz: „De wonderwereld der beeldende Kunst“. Uitg. Bosch & Keuning N.V., Baarn.

De plastische kunst — beeld- en schilderkunst — staat bij vele van onze menschen buiten hun aandachtssfeer. Nog meer dan bij de literatuur is men geneigd afwijzend tegenover de uitingen der moderne schilderkunst te staan. Nu kan dit stellig zeer juist zijn, als het ligt aan den kunstenaar; als deze in zijn werk een levensovertuiging uitspreekt, die lijnrecht staat tegenover wat God ons in Zijn Woord leert en gebiedt. Berust de afwijzende houding echter alleen op onkunde, op het domweg veroordeelen van wat men niet kent en dus niet begrijpt, dan spreekt er een geestelijke armoede uit, die laakbaar is.

De heer Steinz heeft getracht hen, die niet uit onwil, maar uit onmacht, het gebied der beeldende kunst niet durfden betreden, tot gids te zijn en hun dat onbekende land als een wonderwereld te doen zien.

Of hij daarin geslaagd is, kan ik moeilijk beoordeelen. Wel heeft hij getoond een schrijver te zijn, die door zijn vlotten stijl en gezelligen gesprekstraat de moeilijkste onderwerpen bevattelijk weet te behandelen, een vakman, die zijn stof zoo goed beheerscht, dat hij er duidelijk over kan spreken, zonder de problemen uit den weg te gaan.

Het aantrekkelijke van zijn stijl ligt hierin, dat hij geen doorlopend gewichtig betoog houdt over de plastische kunst, maar een soort van Socratische samenspraak componeert. Het voordeel hiervan is, dat hij de tegensprekers kan laten zeggen wat hij zelf wil, hun argumenten en beweringen in den mond kan geven, die hem krachtig te pas komen. Hij kan zijn betoog er door vereenvoudigen en telkens op de negatieve of positieve opmerkingen van zijn opposanten ingaan, daar die de kern van de zaak of raken of juist totaal verkeerd zien.

Achter in het boek staan een aantal reproducties van zeer moderne kunstwerken, behorende tot ver uiteenlopende kunststrichtingen. Bezie men die het eerst, zooals veel menschen doen, die een boek beoordeelen naar de illustraties, dan zullen velen zich verbaasd afvragen of dat nu kunst is. En daar is het den schrijver om te doen. Hij prikkelt tot lezen, omdat men wel eens wil zien, hoe iemand zooveel „geks“ nog tot kunst zal weten op te vijzelen.

Gaat men dan lezen, dan brengt de schrijver zijn lezers weldra midden in de problemen. Met zijn denkbeeldige opposanten formuleert hij al spoedig een kunstdefinitie: „Kunst is ernstig spelend of spelend ernstig in schoonheid uitdrukken een bepaald levensgevoel“. Spoedig blijkt, dat dat levensgevoel voortkomt uit een levensbeschouwing en dat de wonderlijke, zonderlinge, vaak onbegrijpelijk lijkende moderne schilderstukken openbaringen zijn van wat er leeft, diep in het hart van den kunstenaar. Dat men niet klaar is, met een spottende opmerking aan die „idiote“ dingen voorbij te loopen, maar dat het de moeite loont, na te gaan welke voor hem innerlijke waarheid de kunstenaar er in uitsprekt.

Een groot deel van het boek is dan ook gewijd aan de bespreking, de verklaring van de opgenomen af-

Samenspreking over wat niet aan de orde is

Ergens hebben twee colleges gesproken, die elk voor zich zeggen kerkeraad der Geref. Kerk ter plaatse te wezen. De synodocr. woordvoerders beweerden:

a) dat de Synoden niet hebben willen binden aan de leer van bezegeling van aanwezige genade: voorzoover dit geconcludeerd mocht zijn uit Toelichting en Prae-advies is enerzijds die conclusie verkeerd geweest en anderzijds heeft de Synode deze stukken, als niet meer normerend, terzijde geschoven.

Deze spreker praatte dus over wat niet aan de orde is. Hij praatte over wat (z.l.) de synode al of niet heeft gewild. Aan de orde is alleen wat ze heeft gedaan, verklarende: zóó wil de Heere, en zóó willen dus wij. Elk constateeren, dat ze iets anders wilde dan ze deed, is een beweren, dat ze sprak als een kind. Maar ze zegt: zoo spreekt de Heere en ieder moet dat naspreken. In ons spreken HEBBEN alle kerken gesproken. Ook die kerk, die nu zóó „doet“ spreken.....

b) Een andere synodocr. woordvoerder beweerde, dat niet gebonden is aan Toelichting en Prae-advies. De mogelijkheid van hereeniging is geschapen door de besluiten der Synode van Den Haag-1950, welke als basis kunnen dienen.

Ook deze spreker ging voorbij aan de feiten. De synode bond aan de zestien formules. Daaraan moest ieder in alles conform beloven te zijn.

Daarom gaf een beter, d.w.z. nuchter geluid die spreker van onzen kerkeraad, die opmerkte, dat ook de Haagse Synode bleef vasthouden aan de uitspraak van 1943, dat niets geleerd mag worden, dat met de leeruitspraken niet ten volle in overeenstemming is. Het ging en gaat niet alleen om binding aan leerstellingen, maar ook om de gebondenheid aan een beperkt bewoerd kerkelijk gezag.

Tot zoover de feiten, aangaande al of niet verdoezeling van de feiten.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

beeldingen. Hier wordt de toon veelal anders. Wel treden nog soms tegensprekers op, maar dikwijls ook is de schrijver uitsluitend kunstcriticus. En men zal moeten erkennen, dat hij zijn weetje weet en zijn kijk aanneemelijk weet te maken ook. Toch zal hier de lezer soms het hoofd schudden, en zich afvragen of hier niet te veel verklaard wordt, of er niet hinein-interpretiert wordt, wat een ander er nooit in zal zien. Men krijgt bij deze uiteenzettingen wel eens het gevoel, een kunstcritiek te lezen uit een vakblad, met die vreemde terminologie, die blijkbaar bij schilderkunst behoort. Er is geloof voor nodig, wil men alles beamen, wat hier beweerd wordt.

Ook dit is vanzelfsprekend, want als het product een uiting is van een levens- en wereldbeschouwing, kan men het niet aanvaarden zonder geloof. Maar hier komt dan ook naast aanvaarding, volkomen afwijzing te staan.

Tegen dit hoofdstuk heb ik het meeste bezwaar. Bijna nergens wordt een woord van afkeuring, van afwijzing, gesproken. Zijn opzet, den lezer te behoeden voor domweg verwerpen van iets, wat hij niet begrijpt, brengt den schrijver er toe in het moderne jargon alle experimenten van de verschillende -ismen, tot kunst te verheffen. Hij spreekt van de juichende tinten, den blijden glans, de diep mystieke sfeer, die er ligt over de werken van kunstenaars, die hij verder op karakteriseert als pantheïsten, existentialisten, wier levensovertuiging angst is. Het was beter geweest, dat de schr. dadelijk gewezen had op het verderfelijke, dat er in zulke kunstuitingen kan liggen, het puur anti-christelijke, dat in den chaos de oplossing ziet van het levensprobleem.

Ik wil niet zeggen hiermee, dat de schr. hier niet op ingaat, maar hij had het directer kunnen doen, door de beoordeeling van den vakman te paren aan de veroordeeling door den christen. Dat de auteur werk van Mondriaan niet wil beschouwd zien als behangelpatronen, kan ik waardeeren, maar dat hij, als christen de betekenis van dit werk zoo hoog aanslaat, verbaast mij. Wij moeten radicaal durven afwijzen, op gevaar af, dat men ons rekent tot de domme, dogmatische fanatici.

Heeft de schrijver vóór zijn kritische beschouwingen, die hij als „een merkwaardig tuiltje bloemen“ aankondigt en die een beredeneerde catalogus wil zijn, den technischen kant der kunst vooral behandeld, daarna beschouwt hij den geestelijken achtergrond. In zijn „drieërlei wereldbeschouwing“, schildert hij weer in levendige, heldere kleuren drie voornamen zienswijzen, en wel 1e de mensch als een brok natuur, dus het materialisme en het vitalisme, 2e de mensch als God, het pantheïsme in zijn vele verschijningsvormen en 3e de mensch als schepsel, waarin de gevarieerde christelijke standpunten worden uiteengezet.

Wanneer ik hierbij aanmerk, dat m.i. het positief-Bijbelsche standpunt te weinig uitsteekt boven de vele andere, zoodat het schijnt, dat het in hetzelfde vlak ligt met deze, dan bedoel ik niet den auteur slapheid te verwijten. Maar hij schrijft voor de jeugd en hij wil hen een wonderwereld binnenleiden, waarvan zij geen notie hadden, een wereld van schoonheid, maar